Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про доступ до судових рішень» щодо прозорості та публічності угод про визнання винуватості»
*(реєстр. № 15563 від 27.08.2026)**

Анотація. *Інформаційну довідку присвячено дослідженню інституту угоди про визнання винуватості у контексті забезпечення балансу між принципом публічності судового розгляду, таємницею досудового розслідування та ефективністю доказування у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Аналіз проведено у контексті пропозицій, передбачених проєктом Закону України (реєстр. № 15563 від 27.08.2026) (далі – законопроєкт), у їх зіставленні з нормами національного права та кримінальними процесуальними моделями деяких держав-членів Європейського Союзу (Німеччини та Франції). Вказано на ризики законопроєкту, неузгодженості із чинним Кримінальним процесуальним кодексом України, законами України «Про доступ до судових рішень», «Про запобігання корупції» та «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», які у подальшому перешкоджатимуть досягненню його мети.*

Ключові слова: *угода про визнання винуватості, транспарентність кримінального судочинства, таємниця досудового розслідування, процесуальні гарантії безпеки викривачів, фіскальна дисципліна бюджетного процесу, судово-процесуальний контроль, європейські стандарти правосуддя.*

Вступ

Інститут угоди про визнання винуватості є одним із базових елементів сучасного кримінального процесу, покликаним забезпечити дотримання засад процесуальної економії, раціонального використання ресурсів органів досудового розслідування та суду, а також функціонування ефективного правового механізму викриття складних, ієрархічно структурованих і замаскованих корупційних злочинів та діянь, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями. Посилення вимог суспільства до демократичного контролю за діяльністю антикорупційних органів підкреслює потребу у високій прозорості судочинства. Водночас виникає необхідність збереження суворого балансу між публічністю правосуддя та збереженням конфіденційності оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих розшукових дій (далі – НСРД).

За офіційними даними судової статистики, масштаб застосування інституту угоди в Україні є суттєвим. У 2025 році судами загальної юрисдикції ухвалено близько 76 тисяч вироків, із яких 11 181 вирок (понад 14,7 %) – на підставі угод про визнання винуватості. При цьому у 6 881 випадку було призначено покарання у виді позбавлення волі зі звільненням від його відбування з випробуванням, а у 4 043 випадках – штраф. Особливу роль інститут угоди відіграє в юрисдикції Вищого антикорупційного суду (ВАКС). Лише за угодами,

затвердженими ВАКС у 2025 році, засуджені зобов'язалися відшкодувати завдані кримінальними правопорушеннями збитки на суму понад 976 млн грн, а сума штрафів становила 576,9 млн грн. Загалом у період 2019–2025 років сума зобов'язань із відшкодування збитків за вироками ВАКС на підставі угод наблизилася до 1,5 млрд грн, сума штрафів перевищила 664 млн грн, а понад 682 млн грн було спрямовано на фінансову підтримку Сил оборони України та спеціалізованих державних установ[1].

Варто зазначити, що європейський правовий простір розглядає кримінальний процесуальний компроміс як підконтрольну суду суворо формалізовану процедуру, яка покликана поєднати вимоги публічного інтересу у швидкому правосудді із гарантіями захисту фундаментальних прав людини. При цьому континентально-європейська доктрина чітко розмежовує відкритість судового розгляду та таємницю досудового розслідування.

Так, наприклад, німецька модель кримінального судочинства характеризується нормативним закріпленням інституту процесуальної домовленості у Кримінальному процесуальному кодексі Німеччини (Strafprozessordnung – StPO). Ключовою нормою є § 257c StPO[2]. Згідно з § 257c StPO суд у належних випадках може досягти домовленості з учасниками процесу щодо подальшого перебігу та результатів судового провадження. Предметом такої домовленості можуть бути лише санкції (межі покарання) та процесуальна поведінка сторін, але в жодному разі не визнання вини без дослідження фактичних обставин (принцип матеріальної істини – абзац 2 § 244 StPO). Відповідно до абзацу 4 § 257c StPO зміст і результати будь-яких офіційних обговорень щодо угоди обов'язково оголошуються у відкритому судовому засіданні та заносяться до протоколу. Федеральний Конституційний суд Німеччини у своєму рішенні від 19 березня 2013 року у справі 2 BvR 2628/10 підтвердив, що неформальні кулуарні домовленості у кримінальному процесі є неконституційними та порушують право на справедливий судовий розгляд. Будь-які переговори та угоди мають здійснюватися виключно у межах встановлених процесуальних норм із повним протоколюванням у відкритому судовому засіданні[3].

Водночас німецька модель кримінального судочинства імперативно обмежує доступ третіх осіб та громадськості до первинних досудових матеріалів. Відповідно до абзацу 2 та § 475 StPO[4] ознайомлення з матеріалами справи та оперативними даними не допускається, якщо це може поставити під загрозу мету розслідування або порушити переважні законні інтереси третіх осіб. Це забезпечує надійний захист правосуддя від передчасного розголошення таємниці досудового слідства.

---

[1] Таємні мільйонні угоди посадовців з прокурорами хочуть скасувати: у Раді пропонують розкрити умови і платежі у справах ВАКС. URL: https://sud.ua/uk/news/laws/371021-taiemni-milionni-uhody-posadovtsiv-z-prokuroramy-khochut-skasuvaty-u-radi-proponuiut-rozkryty-umovy-i-platezhi-u-spravakh-vaks#google_vignette

[2] Strafprozeßordnung. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/index.html#BJNR006290950BJNE069801311

[3] Urteil vom 19. März 2013. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2013/03/rs20130319_2bvr262810.html

[4] Strafprozeßordnung. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/index.html#BJNR006290950BJNE024103125

У Франції інститут процесуального компромісу реалізовано у формі процедури «явка за попереднім визнанням винуватості» (*Comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité – CRPC*). Нормативне регулювання відкритості судового контролю та меж майнових зобов'язань у рамках цієї процедури здійснюється на підставі статті 495-8 та статті 495-11 Кримінально-процесуального кодексу Франції (*Code de procédure pénale – CPP*)[5]. Згідно з цими нормами розгляд клопотання про затвердження угоди відбувається виключно у відкритому судовому засіданні, під час якого суддя перевіряє законність узгодженого штрафу та компенсації шкоди, унеможливлюючи будь-які нерегламентовані законом позабюджетні фінансові відрахування.

У межах цієї процедури відповідно до статті 495-8 CPP прокурор пропонує особі, яка визнала вину, конкретний вид і розмір покарання. У разі згоди обвинуваченого клопотання передається Голові суду для затвердження. Згідно зі статтею 495-11 CPP розгляд зазначеного клопотання відбувається виключно у відкритому судовому засіданні. Водночас імперативний принцип французького кримінального процесу визначають приписи статті 11 CPP, яка встановлює засаду таємниці дізнання та досудового слідства. Відповідно до цієї норми будь-яка особа, яка бере участь у процедурі розслідування, зобов'язана зберігати професійну таємницю. Публікація внутрішніх документів слідства, що містять оперативні дані про інших фігурантів, суворо заборонена й тягне за собою кримінальну відповідальність. Суспільство інформується про правові наслідки компромісу виключно через публічне оголошення підсумкового судового рішення та затверджених санкцій, що повністю унеможливлює розголошення конфіденційних протоколів досудової співпраці.

Отже, судова практика та кримінальне процесуальне законодавство Німеччини та Франції демонструють усталену доктрину: *відкритими й публічними для суспільства є судові засідання щодо затвердження угод та складники резолютивної частини судового вироку* (визнання вини, вид покарання, суми штрафів та відшкодування шкоди). Водночас первинні досудові процесуальні документи та протоколи співпраці, які містять оперативні дані про інших співучасників, негласні слідчі дії чи тактику слідства, у повній первинній формі в публічних реєстрах ніколи не публікуються. Це дозволяє європейським державам забезпечувати прозорість правосуддя без шкоди для ефективності розслідування організованої та системної корупції.

Основна частина

Досліджуваний законопроєкт декларує «забезпечення абсолютної публічності умов угод про визнання винуватості та унеможливлення непрозорих майнових домовленостей». Проте, концептуальні підходи, запропоновані законопроєктом, викликали значний резонанс у середовищі профільних експертів, зокрема, Вищого антикорупційного суду, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), оскільки тотальне та негайне оприлюднення повних текстів

[5] Code de procédure pénale. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/

угод створить загрозу повного нівелювання функціональної сутності угод у справах щодо топ-корупції.

Законопроєкт спрямований на імплементацію у Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) та Закон України «Про доступ до судових рішень» додаткових гарантій публічності та прозорості угод про визнання винуватості. Водночас аналіз пропонованих новел вказує на наявність певних нормативних неузгодженостей із чинним законодавством України та питань, що потребують додаткового збалансування для уникнення правових ризиків.

Стаття 222 КПК України обмежує розголошення відомостей досудового розслідування без дозволу слідчого або прокурора з метою забезпечення ефективності слідчих дій. Оскільки угоди про визнання винуватості (зокрема, укладені на підставі частини четвертої статті 469 КПК України) нерідко містять відомості про розподіл ролей у протиправній діяльності та дані про інших фігурантів, пропозиція щодо обов'язкового оприлюднення повного тексту угоди в Єдиному державному реєстрі судових рішень (далі – ЄДРСР) створює певну конкуренцію із положеннями статті 222 КПК України та може ускладнити збереження конфіденційності на етапі незавершеного розслідування.

Відповідно до частини десятої статті 352 КПК України та розділу VIII «Захист викривачів» Закону України «Про запобігання корупції» держава створює умови для захисту та конфіденційності осіб, які сприяють викриттю корупції. Пропозиція щодо публікації тексту угоди з деталізованим описом зобов'язань обвинуваченого щодо викриття третіх осіб містить ризик передчасної деанонімізації викривачів або співучасників, що актуалізує питання додаткового опрацювання механізмів їхнього безпекового супроводу.

Стаття 7 Закону України «Про доступ до судових рішень» передбачає знеособлення відомостей, що дозволяють ідентифікувати особу. Запропоновані законопроєктом зміни до статті 3 Закону щодо повного відкриття відомостей про розмір, підставу та одержувача платежів потребують більш чіткого розмежування. Це сприятиме уникненню правової невизначеності стосовно меж знеособлення описової частини судового рішення, де викладаються ролі інших учасників провадження.

Пункт 3 Прикінцевих та перехідних положень законопроєкту містить норму щодо ретроспективного оприлюднення угод, затверджених судом до набрання чинності цим Законом. Це положення є дискусійним у контексті принципу незворотності дії закону в часі (стаття 58 Конституції України) та доктрини правомірних очікувань (*legitimate expectations*) суб'єктів процесу. Окрім того, ініційована законопроєктом заборона будь-яких фінансових перерахувань на користь третіх осіб покликана зміцнити фіскальну дисципліну. Проте, за відсутності паралельного впровадження альтернативних механізмів (наприклад, спеціальних рахунків у межах державного бюджету), це рішення може тимчасово обмежити можливості оперативного залучення коштів для потреб оборони України.

З метою збалансування публічного інтересу стосовно прозорості правосуддя та захисту таємниці розслідування доцільними, на нашу думку, є такі уточнення положень законопроєкту.

Запровадження двокомпонентної моделі розкриття тексту угоди: доцільно законодавчо розмежувати реквізити та умови угоди на дві частини: а) публічну частину (покарання, суми штрафів, розмір відшкодування збитків, реквізити бюджетного рахунку); б) конфіденційну оперативну частину (деталі викривальних показань щодо третіх осіб, опис НСРД та оперативно-розшукових заходів). Обов'язковій публікації в ЄДРСР має підлягати лише публічна частина угоди разом із вироком суду.

Механізм відтермінованого оприлюднення оперативно-викривальних відомостей: варто передбачити у статті 475 КПК України та статті 3 Закону України «Про доступ до судових рішень» право суду за мотивованим клопотанням прокурора ухвалювати рішення про тимчасове обмеження доступу до описової/викривальної частини угоди до моменту завершення досудового розслідування або ухвалення вироку щодо осіб, викритих цією угодою.

Створення легального фіскального механізму спрямування коштів на оборону: замість впровадження безумовної заборони на здійснення будь-яких фінансових відрахувань, вбачається за доцільне доповнити статтю 472 КПК України положенням, що передбачатиме правове підґрунтя для включення до змісту угоди зобов'язання підозрюваного (обвинуваченого) щодо перерахування грошових коштів до Спеціального фонду Державного бюджету України із чітким цільовим призначенням – «на потреби Збройних Сил України та забезпечення національної безпеки і оборони». Зазначений підхід повною мірою корелюватиметься з імперативами статті 95 Конституції України та гарантуватиме дотримання фіскальної дисципліни, не нівелюючи водночас ключові диспозитивні та мотиваційні чинники інституту кримінально-процесуального компромісу.

Висновки

Проведений аналіз положень законопроєкту, оцінка релевантної судової практики та порівняльно-правове дослідження процесуальних моделей Німеччини та Франції засвідчують, що концептуальні засади законопроєкту потребують додаткового збалансування в частині розмежування європейського принципу публічності судового розгляду та режиму конфіденційності досудових оперативно-слідчих матеріалів. Адже транспарентність забезпечується відкритістю судового засідання та доступністю підсумкового змісту вироку, тоді як відомості про викриття співучасників захищаються від передчасного розголошення.

Пропоновані новели містять ознаки нормативних неузгодженостей із положеннями статті 222 і частини десятої статті 352 КПК України, а також із окремими положеннями законів України «Про доступ до судових рішень», «Про запобігання корупції» та «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Зазначені вище колізії потребують усунення задля

збереження системної цілісності та внутрішньої узгодженості кримінального процесуального законодавства. Впровадження пропонованої редакції законопроєкту без додаткових запобіжників, на нашу думку, може створити виклики для дотримання таємниці досудового розслідування та ускладнити реалізацію державних гарантій безпеки викривачів.

Дослідницька служба
Верховної Ради України

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*